

ROZWIJANIE POSTAW PRZEDSIĘBIORCZYCH OSÓB WCHODZĄCYCH NA RYNEK PRACY

mgr Bartosz Majewski
mgr Marcin Suchar
prof. Piotr Wachowiak

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przedsiębiorczość jest terminem wieloznacznym i wielowymiarowym, który może być wyjaśniany na gruncie ekonomii, psychologii, socjologii czy też filozofii.

W ujęciu ekonomicznym przedsiębiorczość najczęściej utożsamiana jest z zakładaniem własnej firmy i rozpoczęciem pracy „na swoim” zamiast pracy u kogoś innego. Głównym motywem osób przedsiębiorczych będzie chęć rozwijania własnej niezależności, dążenie do samodzielnego zdobycia majątku. Tak rozumiana przedsiębiorczość koncentruje się na procesie rozpoczynania działalności gospodarczej, a więc na organizowaniu niezbędnych zasobów i podejmowaniu związanego z tym ryzyka w celu uzyskania satysfakcjonującej stopy zwrotu.

W ujęciu psychologicznym przedsiębiorczość ograniczana jest przede wszystkim do osoby i umysłu przedsiębiorcy skupiając przedmiot swoich badań na osobowości, inteligencji, zachowaniach i działaniach, co przejawia się na równoległym rozwijaniu trzech podejść:

- podejścia kognitywnego (analizującego mechanizmy poznawania rzeczywistości przez przedsiębiorców i ich sposobów myślenia),
- podejścia odwołującego się do cech osobowościowych przedsiębiorcy oraz
- podejścia behawioralnego.

Podejście socjologiczne do przedsiębiorczości skupia się na analizie wpływu warunków otoczenia na funkcjonowanie i działanie jednostki.

Dorobek filozofii w zakresie przedsiębiorczości skupia się na analizie fundamentów idei przedsiębiorczości oraz przyjmowaniu odpowiednich założeń badawczych warunkujących rozwój przedsiębiorczości jako nauki.

Wieloznaczność i wielowymiarowość pojęcia przedsiębiorczości oznacza, że chcąc rozwijać przedsiębiorczość (czy to w wymiarze przedsiębiorczości indywidualnej czy też przedsiębiorczości społecznej) konieczne jest podjęcie działań interdyscyplinarnych.

Przedsiębiorczość stanowi obszar działalności obywateli poszczególnych państw, który z roku na rok budzi zainteresowanie coraz szerszego grona osób – od badaczy, którzy zajmują się naukami społecznymi (takimi jak psychologia, ekonomia czy nauki o zarządzaniu) po osoby odpowiedzialne za politykę gospodarczą w danym kraju (zarówno na poziomie urzędników administracyjnych jak i osób na poziomie ministerstw, które tworzą tę politykę).

Coraz większe zainteresowanie przedsiębiorczością wynika przede wszystkim z dwóch przyczyn:

- wzrost poziomu świadomości badaczy i decydentów, na temat powiązania przedsiębiorczości z innowacjami, które mają przełożenie na konkurencyjność gospodarek krajowych (przejawiającą się przykładowo w przyciąganiu nowych inwestorów) oraz poziom rozwoju PKB;
- fakt, że przedsiębiorczość wśród obywateli zaczyna stanowić wizytówkę polityki gospodarczej danego państwa. Jej poziom wskazuje pośrednio jaki jest klimat dla prowadzenia działalności gospodarczej w danym kraju oraz nastawienie Państwa do obywateli.

W związku z powyższym, zdaniem autorów niniejszego artykułu warto przeanalizować jakie jest nastawienie Polaków do przedsiębiorczości oraz jak kształtował się jej poziom w ostatnich latach (w szczególności na tle innych krajów UE oraz USA). Podstawą do analiz będą badania nad przedsiębiorczością na świecie przeprowadzone przez Global Entrepreneurship Monitor (dalej jako „GEM”)¹ w 2013 roku (oraz w latach wcześniejszych).

W badaniach GEM przedsiębiorczość definiowana jest na dwa sposoby: zgodnie z pierwszą definicją, przedsiębiorczość to po prostu liczba nowych podmiotów gospodarczych, które zostały zarejestrowane w danym okresie w danym kraju. Drugi sposób definicji przedsiębiorczości mówi, że przedsiębiorczość to każda próba stworzenia nowego biznesu lub przedsięwzięcia, która może przejawiać się w samozatrudnieniu, stworzeniu nowej spółki lub też ekspansji dotychczasowego biznesu przez osobę, grupę osób lub istniejące przedsiębiorstwo.

Zgodnie z metodologią przyjętą przez GEM, nastawienie do przedsiębiorczości wśród ludności danego kraju można wyznaczyć w oparciu o cztery czynniki: zamiar podjęcia działań przedsiębiorczych / biznesowych (entrepreneurial intentions) , otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości (perceived opportunities)², postrzegane zdolności do podjęcia działań przedsiębiorczych / biznesowych (perceived capabilities) oraz strach przed porażką (fear of failure).

1 Global Entrepreneurship Monitor (GEM) to globalny projekt mający na celu badanie poziomu oraz czynników wpływających na przedsiębiorczość wśród ludności w badanych krajach (w 2013 roku badaniem było objętych 70 krajów). Badanie jest przeprowadzane głównie przez ośrodki akademickie. Za przygotowanie raportu na temat przedsiębiorczości wśród Polaków w 2013 roku odpowiedzialna była Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.

2 Badanie przeprowadzone wśród osób w wieku 18-64, które nie prowadzą działalności biznesowej.

Tabela 1 prezentuje nastawienie Polaków do przedsiębiorczości na tle obywateli innych krajów UE oraz USA w oparciu o cztery wymienione wyżej czynniki.

Tabela 1. Nastawienie do przedsiębiorczości w Polsce, Unii Europejskiej oraz USA w 2013 roku (%).

Kraj	Zamiar podjęcia działań biznesowych	Sprzyjające otoczenie	Postrzegane zdolności	Strach przed porażką
Polska	21.4	26.1	51.8	56.3
Średnia dla UE	15.9	28.7	42.3	47.3
USA	16.6	47.2	55.7	35.0

Źródło: A. Tarnawa, P. Zadura-Lichočka, P. Zbierowski, M. Nieć, Global Entrepreneurship Monitor Poland. Report 2013, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2014, s. 18.

Na podstawie zaprezentowanych powyżej wyników można zaobserwować, że w 2013 roku **21,4%** Polaków w wieku 18-64 lat planowało rozpoczęcie działalności biznesowej w ciągu trzech lat od daty przeprowadzenia prezentowanego badania. Wyższy odsetek osób skłonnych do podjęcia działań biznesowych w porównaniu do średniej UE oraz USA może wynikać z fazy rozwoju naszego kraju, która ma przełożenie na skłonność do podejmowania działań biznesowych.

Jeżeli chodzi o postrzeganie otoczenia, to zaledwie **26,1%** badanych uważa klimat do przedsiębiorczości w Polsce za sprzyjający. Tak niski odsetek osób pozytywnie oceniających swoje otoczenie może wynikać z uwarunkowań formalno-prawnych, które przejawiają się w dużej ilości przepisów regulujących prowadzenie działalności w Polsce (przykładem może być bardzo rozbudowane prawo podatkowe) oraz względnie wysokich kosztów niezbędnych do podjęcia działalności gospodarczej, które nie są związane bezpośrednio z działalnością operacyjną (np. składki na ubezpieczenia społeczne, które muszą opłacać osoby prowadzące działalność w oparciu o samozatrudnienie).

Niemal **52%** osób badanych w Polsce stwierdziło, że posiada umiejętności i wiedzę, które są niezbędne do założenia i prowadzenia własnej firmy. Z jednej strony, tak wysoki odsetek osób korzystnie oceniających swoje zdolności należy ocenić pozytywnie, ponieważ może świadczyć o dobrym przygotowaniu Polaków do prowadzenia własnego biznesu. Z drugiej strony pozytywna ocena własnych umiejętności powinna mieć przełożenie na wiarę w odniesienie sukcesu.

Kolejny wskaźnik, odsetek osób obawiających się porażki (**56,3%** badanych w Polsce) zdaje się temu przeczyć. Rozbieżność tych wskaźników może wynikać z przeceniania swoich umiejętności przez osoby objęte badaniem lub też świadomości wysokich sankcji (zarówno materialnych jak i społecznych), które mogą spotkać osobę której przedsięwzięcie okaże się porażką i deklarowaniem chęci założenia własnej działalności w większym stopniu jako odpowiedzi na zawirowania na rynku pracy niż chęcią rozwijania własnej niezależności.

Otoczenie, w którym obecnie działa przedsiębiorstwo jest otoczeniem turbulentnym charakteryzującym się zmianami trudnymi do przewidzenia i zachodzącymi nagle. Zmienne w czasie są oczekiwania uczestników i partnerów przedsiębiorstwa, takich jak: właściciele, pracownicy, klienci, dostawcy, banki. Przedsiębiorstwo chcąc odnieść sukces rynkowy musi spełniać te oczekiwania. Dodatkową trudnością w ich spełnianiu jest to, że często pozostają ze sobą w sprzeczności.

Zmiany, które musi uwzględnić w swoim funkcjonowaniu przedsiębiorstwo dotyczą przede wszystkim:

- Zmian w postawach klientów, którzy mają coraz większą świadomość znaczenia ekologii, i oczekują zaspokojenia ich coraz bardziej wyszukanych potrzeb mających na celu podniesienia jakości życia,
- Zmian w technologii wytwarzania, coraz bardziej skraca się czas od momentu dokonania wynalazku do momentu wykorzystania go w praktyce,
- Zmian w cyklu życia produktu, polegających na znacznym skróceniu czasu życia produktu oraz wydłużeniu fazy wprowadzenia produktu na rynek, która jest najmniej korzystna dla przedsiębiorstwa ze względu na ponoszenie wysokich kosztów i skróceniu fazy dojrzałości, która jest najbardziej korzystna z uwagi na stosunkowo niskie koszty i wysokie przychody,
- Zmian w otoczeniu konkurencyjnym polegających na tym, że przedsiębiorstwa są coraz większe i coraz bardziej ze sobą konkurują chcąc osiągnąć pozycję przedsiębiorstwa globalnego,
- Zmian w makrootoczeniu polegających na liberalizacji gospodarek oraz na występowaniu silnych impulsów wzrostu i recesji.

Współczesne przedsiębiorstwo musi przede wszystkim przekonać klientów, że potrzebują pewnych produktów, mimo, że do tej pory nawet o nich nie myśleli. Musi stworzyć rynek zanim zacznie je produkować. Chcąc odnieść sukces rynkowy powinno z jednej strony szybko dostosowywać się do zmian, z drugiej strony wpływać na otoczenie. Musi traktować zmiany jako okazję, którą można wykorzystać dla swojego rozwoju. Powinno być bardzo elastyczne. Przedsiębiorstwo, które traktuje zmiany jako zagrożenie zazwyczaj ponosi klęskę. Dlatego istotne jest, żeby miało pozytywny stosunek do zmian zachodzących w otoczeniu. Powinno bacznie obserwować otoczenie i wychwytywać w nim zmiany oraz jak najszybciej reagować na nie. Szybkie tempo zmian w technologii wytwarzania wymusza na przedsiębiorstwie ponoszenie znacznych nakładów na rozwój technologii, tak, aby posiadało technologię kluczową, dzięki której może osiągnąć przewagę konkurencyjną i technologię innowacyjną, która zapewnia możliwość działania według własnych reguł, a więc możliwość wyróżniania się. Przedsiębiorstwo, które chce rozwijać swoją technologię powinno cały czas uczyć się przez swoich pracowników. Powinno być organizacją uczącą się, która doskonali kompetencje swoich pracowników, porównuje się z najlepszymi przedsiębiorstwami oraz cały czas przekształca się, żeby osiągnąć założoną strategię. Musi umieć jak najlepiej wykorzystać zasoby, które posiada. Zatem powinno charakteryzować się twórczym podejściem do nich.

Kluczowe znaczenie w wykorzystywaniu zmian zachodzących w otoczeniu dla dobra przedsiębiorstwa odgrywa przedsiębiorczy pracownik. Przedsiębiorczością określa się zdolność człowieka do kreowania

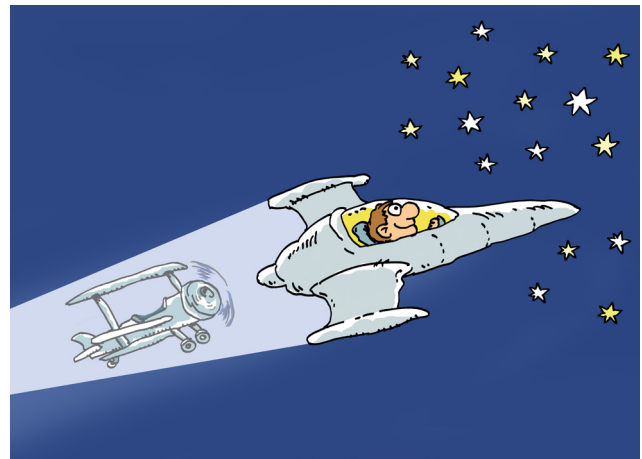
i zaspokajania swoich potrzeb i innych ludzi. **Człowiek przedsiębiorczy** to taki, który w każdych warunkach, jakie stwarza mu otoczenie, potrafi dostrzec i realizować swoje potrzeby i potrzeby innych. Bycie przedsiębiorczym to cecha ludzkiego charakteru i zachowania. Siłą napędową przedsiębiorczości są niezaspokojone potrzeby człowieka. Ludzie świadomi potrzeb swoich i innych osób bez zewnętrznego przymusu stają się przedsiębiorczy, wystarczy stworzyć im odpowiednie warunki do działania. Osoba przedsiębiorcza, zatem przejawia inicjatywę, podejmuje nowe działanie i jest zdolna ponosić przy tym nieuniknione ryzyko. Ma dużą potrzebę osiągnięć. Chce osiągnąć założone cele w jak najkrótszym czasie. Człowieka przedsiębiorczego cechuje chęć dokonywania ciągłych zmian i konsekwencja w działaniu. Zamierzenia, które zrealizuje doprowadza do szczęśliwego zakończenia. **Przedsiębiorczość** to umiejętność pokonywania trudności, które są uważane za nie do pokonania oraz umiejętność przetrwania w trudnych sytuacjach.

Z przedsiębiorczością nierozzerwalnie związana jest **kreatywność** charakteryzująca się twórczymi zachowaniami polegającymi na umiejętności kojarzenia informacji z różnych dziedzin życia.

Osoba kreatywna, to taka osoba, która umie myśleć inaczej. Zastanawia się czy dany problem nie może być rozwiązany w inny sposób. Powinna cechować się wysoką inteligencją oraz lubić diagnozować i rozwiązywać zjawiska skomplikowane. Kreatywność sprzyja otwartemu poszukiwaniu nowych możliwości oraz pozwala utrzymać właściwy stosunek do siebie i do innych ludzi. Warunkiem koniecznym dla rozwoju kreatywności jest niezależność danej osoby przejawiająca się w posiadaniu własnych poglądów, dokonywaniu własnych ocen. Osoba kreatywna jest zainteresowana pracą i umie poszukiwać najlepszego rozwiązania danego problemu uwzględniając uwarunkowania, w jakich on powstał. Kreatywność ułatwia posiadanie wizji rozwoju swojego potencjału i potencjału przedsiębiorstwa.

Osoba przedsiębiorcza podejmuje działania zorientowane na innowacje, które przyczyniają się w znacznym stopniu do rozwoju przedsiębiorstwa. Jednym z głównych źródeł innowacyjności jest obserwacja zmian zachodzących w strukturze rynku i wykorzystywanie ich. Współczesny pracownik powinien cały czas analizować zdarzenia zachodzące w przedsiębiorstwie, szczególnie nieoczekiwane sukcesy i porażki, co pozwala mu na powielanie sukcesów i przekształcanie porażek w sukcesy. Nowa wiedza jest również istotnym źródłem przedsiębiorczości. Menedżerowie powinni umieć zarządzać wiedzą w przedsiębiorstwie, czyli pozyskiwać ją, dzielić się nią oraz wykorzystywać ją w procesie podejmowania decyzji. Powinni również analizować procesy zachodzące w przedsiębiorstwie zwracając uwagę na słabe lub brakujące ogniwa, ponieważ analiza procesów jest kolejnym źródłem innowacyjności. Działania innowacyjne powinny być działaniami ciągłymi, nie mogą występować tylko w pewnych okresach czasu. Powinny również dotyczyć wszystkich obszarów działania przedsiębiorstwa.

Osoby przedsiębiorcze powinny cały czas myśleć, w jaki sposób można udoskonalić produkowane dotychczas produkty oraz jakie nowe produkty można wprowadzić na rynek oraz w jaki sposób udoskonalić działanie przedsiębiorstwa, aby było bardziej efektywne. Oprócz zaspokojenia, w jak najlepszym stopniu potrzeb klientów istotna staje się umiejętność rozbudzenia potrzeb, które przedsiębiorstwo może zaspokoić, a klient nie zdaje sobie jeszcze z nich sprawy. Obecnie konkurenci prześcigają się w rozbudzaniu potrzeb klientów. Dlatego też należy tak postępować, aby przedsiębiorstwo jako pierwsze rozbudziło daną potrzebę u klientów. Można stwierdzić, że innowacje przynoszą zysk nadzwyczajny przedsiębiorstwu.

Współczesny pracownik chcąc być **osobą przedsiębiorczą** powinien wierzyć w siebie i rozwijać swoją osobowość poprzez:

- Ciągłe poszukiwanie nowych informacji na temat własnej osoby, innych osób i relacji zachodzących między nim a innymi osobami. Informacje te powinny być poddawane przez niego obiektywnej ocenie. Do informacji zwrotnych na temat własnej osoby powinien mieć konstruktywny stosunek.
- Chęć zastanowienia się czy danego problemu nie można rozwiązać w inny sposób niż dotychczas. Automatyzm w działaniu nie jest pożądany z uwagi na szybki rozwój wiedzy i techniki. Rutyna powoduje, że człowiek przestaje się rozwijać oraz zbija u niego przedsiębiorczość.
- Koncentrację na swoich silnych stronach, to jest na takich swoich cechach, które się akceptuje i można cenić, przez co dostarczają poczucia siły, pewności i zadowolenia. Aby człowiek zauważał swoje mocne strony musi zaakceptować własną osobę. Gdy nie lubi się własnej osoby to się koncentruje tylko na swoich słabych stronach, co powoduje walkę z samym sobą, z której nie ma ani osoby wygranej ani przegranej. Nie można jednak wpadać w samozachwyty. Narcyz uważa, że jest osobą idealną i nie dba o swój rozwój, co jest konieczne z punktu widzenia przedsiębiorczości.
- Poszukiwanie nowych doświadczeń poprzez obserwowanie innych ludzi oraz eksperymentowanie. O wiele łatwiej jest udoskonalić pewne rozwiązania niż wymyśleć je od początku. Niemniej jednak należy poddawać krytycznej ocenie zachowania innych, żeby uczyć się na cudzych błędach. Jest to bardzo dobra i efektywna nauka.
- Ciągłe analizowanie i wyciąganie wniosków z sytuacji, w których się uczestniczyło. Analiza danej sytuacji powinna dać odpowiedź na pytanie jak postępować w przyszłości i czego nie robić?
- Pozytywne postrzeganie rzeczywistości, która nas otacza. Jest ono bardzo optymistyczne i daje energię do poszukiwania okazji i wykorzystywania ich.

Osobę przedsiębiorczą powinno cechować uczciwe postępowanie wobec innych ludzi. Jest to bardzo istotna cecha z punktu widzenia możliwości współpracy z innymi, dzięki którym może realizować założone cele.

Chcąc rozwijać swoją osobowość osoba przedsiębiorcza powinna umieć przeciwdziałać stresowi, który zakłóca w znacznym stopniu funkcjonowanie człowieka szczególnie w środowisku pracy. Umiejętność radzenia sobie ze stresem pozwala racjonalnie postępować w różnych trudnych sytuacjach. Daje mu również możliwość zachowywania się w sposób asertywny.

Asertywność to stanowczość, która nie narusza praw innych osób. Oznacza w istocie szacunek dla siebie i innych oraz utrzymywanie stałego kontaktu z własnymi potrzebami i pragnieniami. Wiąże się ona również z przyjmowaniem odpowiedzialności za własne życie i dokonane wybory. Oznacza, zatem podejmowanie własnych decyzji. Postawa osoby przedsiębiorczej przejawiająca się w tym, że umie stanowić i egzekwować swoje prawa, akceptuje siebie, lubi i szanuje inne osoby oraz ich prawa, umie wyrażać osobiste opinie i przekonania jest postawą sprzyjającą byciu przedsiębiorczym. Mówiąc o asertywności nie można zapominać o empatii. Umiejętność wczuwania się w położenie innych osób pozwala na lepsze oddziaływanie na nie. Zatem współczesny pracownik powinien mieć pewne zdolności empatyczne, które pozwolą mu lepiej zrozumieć zachowania jego współpracowników jak również otoczenia, w którym funkcjonuje przedsiębiorstwo.

Powinien również posiadać umiejętności pozwalające na realizację stawianych przed nim zadań, umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktów z innymi ludźmi oraz kształtowania korzystnego klimatu w przedsiębiorstwie, umiejętności diagnozowania otoczenia, w którym funkcjonuje przedsiębiorstwo oraz licznych problemów, które w nim występują a także umiejętności twórczego ich rozwiązywania.

Duża zmienność zewnętrznych i wewnętrznych warunków, w jakim działa przedsiębiorstwo wymusza na osobach przedsiębiorczych konieczność ciągłego podejmowania decyzji. Są to najczęściej decyzje strategiczne, które mają decydujący wpływ na jego działanie. Musi umieć i chcieć podejmować decyzje. Ponieważ nie wszystko jest w stanie przewidzieć menedżer musi tolerować niepewność, a więc nie powinien obawiać się ryzyka. Jednak decyzje te nie powinny być zbyt ryzykowne. Ważna jest umiejętność podejmowania ryzyka w granicach rozsądku, czyli może ponosić ryzyko do momentu, kiedy potencjalne korzyści związane z podjęciem decyzji przewyższają straty, jakie może ona wywołać. Decyzje powinny być racjonalne, czyli najlepsze, jakie można podjąć w określonych warunkach.

Osoba przedsiębiorcza realizuje większość swoich celów współpracując z innymi. Zatem jedną z podstawowych jej umiejętności jest umiejętność motywowania pracowników. Musi ona posiadać taki wpływ na pracowników, żeby zachowywali się oni zgodnie z jej oczekiwaniami. Poza wywieraniem wpływu powinna ona umieć zachęcać pracowników do pracy przestrzegając zasad motywacji oraz używając odpowiednio dobranych do potrzeb pracownika narzędzi motywacyjnych. Chodzi o stworzenie takich warunków do działania pracownikom, aby mogli oni wykorzystywać swoje pomysły, które mogą być bardzo dobre dla przedsiębiorstwa.

W związku z tym, że uczestnicy i partnerzy przedsiębiorstwa prezentują różne postawy i oczekiwania wobec niego, które często pozostają w sprzeczności dochodzi w nim do wielu sytuacji konfliktowych. Można stwierdzić, że są one nieuniknione i mogą zwiększać lub ograniczać efektywność jego działania, w zależności od tego, w jaki sposób zostają rozwiązane. Sposobem na trwałe rozwiązywanie konfliktów są negocjacje. Dlatego też istotną kompetencją osoby przedsiębiorczej są umiejętności negocjacyjne.

Od wielu lat trwa dyskusja, czy przedsiębiorczość jest cechą wrodzoną, czy też jest to cecha nabyta. Obecnie przeważa jednak pogląd, że człowiek nie rodzi się przedsiębiorczy. Zdobywa odpowiednie umiejętności dzięki swojej postawie, ale także dzięki kontaktom z innymi ludźmi. Inne osoby mogą zachęcać do zachowywania się w sposób przedsiębiorczy oraz pomagać w pozyskaniu odpowiedniej wiedzy, kształtowaniu umiejętności. Badania nad istotą przedsiębiorczości potwierdzają, że istotny wpływ na rozwijanie postaw przedsiębiorczych ma środowisko rodzinne, system edukacyjny, system kulturowy oraz system społeczny. Myśląc o rozbudzaniu postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie żadnego z powyższych czynników wpływu nie można pomijać, ale z uwagi na największą możliwość oddziaływania, w pierwszej kolejności należy skupić się na wprowadzeniu zmian w systemie edukacji.

System kształcenia w Polsce ma za sobą pierwsze lata doświadczeń związanych z wprowadzeniem i doskonaleniem edukacji przedsiębiorczej. Edukacja ta, wraz ze zdobywaniem odpowiednich umiejętności oraz kształtowaniem postaw, ma istotny wpływ na zachowania przedsiębiorcze społeczeństwa, a tym samym na rozwój gospodarczy kraju.

Od 2002 roku w szkołach ponadgimnazjalnych prowadzony jest obowiązkowy przedmiot podstawy przedsiębiorczości, zaś oferta ośrodków akademickich w zakresie kierunków i specjalizacji ekonomicznych utrzymuje się stale na bardzo wysokim poziomie.

Począwszy od września 2009 r. na różnych szczeblach edukacji formalnej wprowadzono reformę programową, której jednym z założeń jest rozszerzenie edukacji przedsiębiorczej. Ostatnim etapem zmian było wprowadzenie obowiązującej od roku szkolnego 2012/2013 nowej podstawy programowej do szkół ponadgimnazjalnych (IV etap edukacji). Zgodnie z jej założeniami podstawowa edukacja przedsiębiorcza będzie się odbywać w ramach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości (w wymiarze 60 godzin). Jej uzupełnieniem mogą być fakultatywne zajęcia z ekonomii w praktyce (w wymiarze 30 godzin). W ramach tego przedmiotu uczniowie w projektowej formie pracy zespołowej będą przekładać wiedzę teoretyczną na praktykę, np. prowadząc firmę uczniowską, uczestnicząc w symulacyjnych grach ekonomicznych lub przeprowadzając mini analizy biznesowe.

Jednocześnie w ostatnich latach można zaobserwować tendencję do wzrostu zainteresowań przedsiębiorczością wśród licealistów i studentów. Wszystko to stanowi odpowiednie podstawy dla transformacji w kierunku społeczeństwa charakteryzującego się wiedzą, umiejętnościami i postawami przedsiębiorczymi na poziomie przystającym do nieustannie rozwijającej się gospodarki wolnorynkowej. Ważne jest, aby podejmowane działania rozbudzające przedsiębiorczość dostosowane były do zmieniającego się charakteru podmiotów gospodarczych, w tym coraz silniej widocznego trendu powstawania organizacji przedsiębiorczych.

W dyskusjach środowiskowych między praktykami i teoretykami przedsiębiorczości ujawnia się wspólne przekonanie, że postawy przedsiębiorcze wśród młodzieży należy wzmacniać i kształtować z jeszcze większą determinacją, spełniając przy tym następujące postulaty:

- W działaniach edukacyjnych na zajęciach z podstaw przedsiębiorczości nie koncentrować się na problematyce zakładania własnej działalności gospodarczej (co jest szczególnie akcentowane w części podręczników do podstaw przedsiębiorczości), lecz pokazywać, że przedsiębiorczość (rozumiana jako umiejętność wykorzystywania szans) przekłada się na poprawę jakości życia również w obszarze pozabiznesowym, i że można być osobą przedsiębiorczą niekoniecznie prowadząc własną firmę,
- W większym stopniu kłaść nacisk na zagadnienia związane z planowaniem przyszłości zawodowej uczniów,
- Wprowadzać elementy edukacji przedsiębiorczej na innych przedmiotach oraz we wcześniejszych etapach edukacyjnych,
- Wspierać kształtowanie postaw przedsiębiorczych przez wykorzystywanie sprawdzonych narzędzi edukacyjnych opracowanych przez Narodowy Bank Polski, instytucje finansowe, czy też organizacje pozarządowe.

„PERSPEKTYWY Edukacyjno-Zawodowe”¹ to zintegrowane narzędzia służące do:

- Diagnozowania zainteresowań zawodowych, potencjału zawodowego oraz kompetencji przedsiębiorczych uczniów,
- Informowania uczniów o perspektywach edukacyjno-zawodowych
- Aktywizowania uczniów w zakresie planowania i realizacji własnej kariery edukacyjno-zawodowej, w tym kariery przedsiębiorczej.

Diagnoza zainteresowań zawodowych odbywa się w środowisku gry diagnostycznej 3D odwzorowującej typowe współczesne miejsca pracy. W środowisku 3D uczeń za pomocą własnego awatara 3D mierzy się z zadaniami i testami diagnostycznymi wpisanymi w scenariusz gry fabularnej.

Na podstawie podejmowanych decyzji w grze określany jest główny profil zainteresowań zawodowych uwzględniający podział zainteresowań na cztery obszary:

LUDZIE – działania zorientowane na pomaganie ludziom, kierowanie nimi i wywieranie wpływu na zachowania innych ludzi

RZECZY – działania wymagające posługiwania się narzędziami i urządzeniami oraz siłą fizyczną

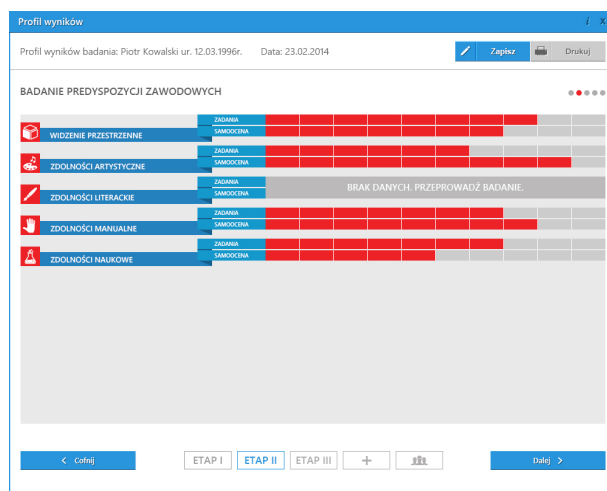
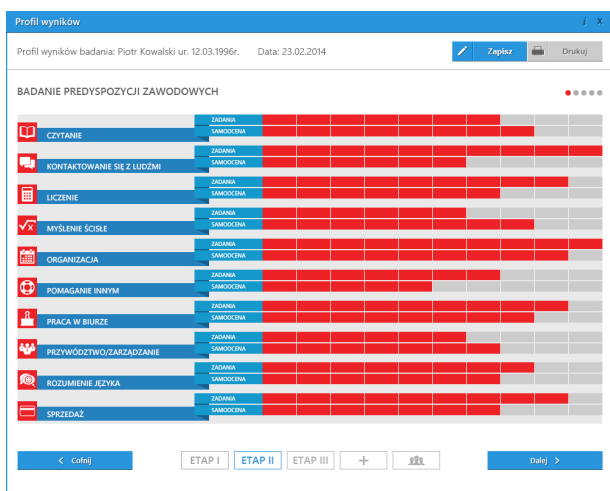
DANE – działania według określonych zasad, standardów, norm i przepisów

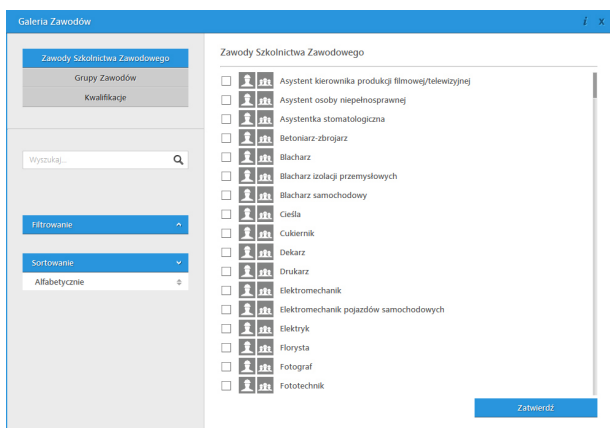
IDEE – działania wymagające inicjatywy, ambicji, chęci tworzenia czegoś nowego

1 Więcej o narzędziu na stronie projektu: www.perspektywy3d.pl

Dopełnieniem profilu głównego są profile szczegółowe – które parametryzują predyspozycje zawodowe wykorzystując takie kryteria oceny jak: czytanie, kontaktowanie się z ludźmi, liczenie, myślenie ścisłe, organizacja, pomaganie innym, praca w biurze, przywództwo (zarządzanie), rozumienie języka, sprzedaż, widzenie przestrzenne, zdolności artystyczne, zdolności literackie, zdolności manualne i zdolności naukowe.

Szczegółowość i kompletność profilu, w powiązaniu z informacjami zwrotnymi dla ucznia wyjaśniającymi każde z kryteriów stanowi podstawę do przedstawienia rekomendacji – rekomendowanych grup zawodów oraz rekomendowanych zawodów szkolnictwa zawodowego (ze wskazaniem rekomendowanych kierunków dalszych działań). Osoby korzystające z narzędzia mogą skorzystać m.in. z Galerii Zawodów, w której umieszczone zostaną opisy zawodów oraz filmy przedstawiające 193 zawody objęte klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego.

Ważną składową narzędzia „PERSPEKTYWY” jest moduł umożliwiający diagnozę mocnych i słabych stron ucznia, składających się na przyjęte przez autorów narzędzia kompetencje przedsiębiorcze.

Przedsiębiorczość ucznia oceniana jest na podstawie takich kryteriów jak:

ADAPTACYJNOŚĆ – rozumiana jako dołność przystosowywania się do nowych warunków, różnorodnych sytuacji i ról społecznych, dostosowanie zachowania do wymogów sytuacji lub środowiska.

AKTYWNOŚĆ I INICJATYWNOŚĆ – rozumiana jako zdolność do czynnego działania i przejawiania w nim własnej inicjatywy, proponowania i podejmowania nowych aktywności.

AUTONOMICZNOŚĆ I SAMODZIELNOŚĆ – czyli zdolność do podejmowania niezależnych od opinii innych osób decyzji i działań.

DECYZYJNOŚĆ – czyli zdolność do szybkiego podejmowania trafnych decyzji i zgodnego z nimi działania.

DETERMINACJA – rozumiana przez autorów jako zdolność do wytrwałego, nieustępliwego, systematycznego dążenia do obranego celu.

KOMUNIKATYWNOŚĆ – określana jako zdolność do aktywnej wymiany informacji.

KRYTYCZNE MYŚLENIE – utożsamiane ze zdolnością dostrzegania i identyfikowania słabości, wad i potencjalnych zagrożeń oraz umiejętnością analizy informacji, które się pozyskuje

OCENA I PODEJMOWANIE RYZYKA – określana jako zdolność do analizy zagrożeń, prawidłowej kalkulacji prawdopodobieństwa ich wystąpienia i siły z jaką wystąpią oraz podejmowania decyzji i działań obciążonych uzasadnionym ryzykiem niepowodzenia niższym niż szanse powodzenia lub kompensowanym skalą potencjalnej korzyści.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ - zdolność do przyjęcia na siebie realizacji określonych zadań bądź celów i osiągnięcia ich.

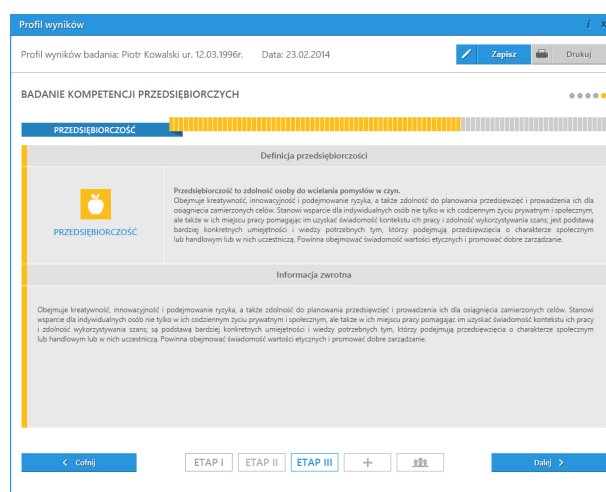
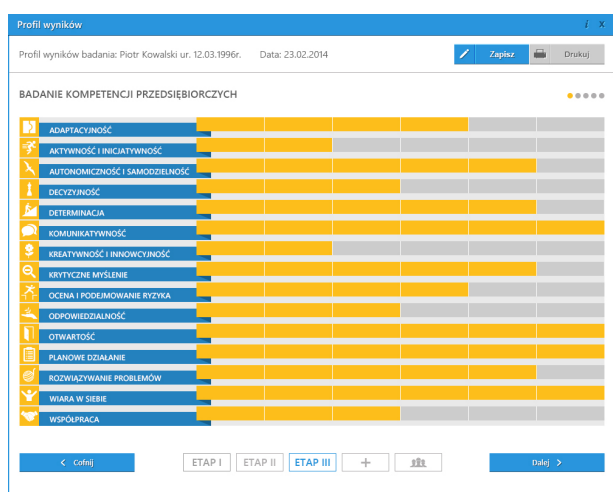
OTWARTOŚĆ - zdolność do wchodzenia w nowe doświadczenia oraz przyjmowania i udzielania wszelkiego rodzaju informacji

PLANOWE DZIAŁANIE - zdolność do tworzenia realistycznych planów działań i konsekwentnego trzymania się planów w celu realizacji zamierzeń.

ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW – rozumiana jako zdolność dostrzegania i analizy problemów oraz generowania dla nich konkretnych rozwiązań

WIARA W SIEBIE – oceniana pod kątem zdolności ucznia do realistycznej oceny własnych możliwości i podejmowanie działań w ich zasięgu z przekonaniem o możliwości ich realizacji

WSPÓŁPRACA – czyli zdolność do optymalnego współdziałania przy realizacji wspólnych przedsięwzięć.

Kształtowanie postaw przedsiębiorczych jest zadaniem trudnym i złożonym. Wymaga wielu wysiłków ze strony osoby, która chce być przedsiębiorczą oraz innych osób, które mają na nią wpływ. Niemniej jednak postawę przedsiębiorczą można ukształtować. Trzeba tylko chcieć i wiedzieć, jak to robić.

dr hab. prof. SGH Piotr Wachowiak – prodziekan Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, specjalizuje się w problematyce: przedsiębiorczości, negocjacji, zarządzania ludźmi w organizacji oraz społecznej odpowiedzialności biznesu. Prowadzi zajęcia na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych.

Od 22 lat ma związki z praktyką gospodarczą pracując na stanowiskach kierowniczych w różnych organizacjach. Autor lub współautor wielu publikacji na temat negocjacji, rozwiązywania konfliktów, zarządzania zasobami ludzkimi, pomiaru kapitału intelektualnego i zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwie, społecznej odpowiedzialności biznesu. Autor, między innymi następujących książek: „Profesjonalny menedżer. Umiejętności pełnienia ról kierowniczych”, „Negocjacje”, „Kierowanie zespołem projektowym”, „Pomiar kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa”, „Koncepcje i narzędzia zarządzania strategicznego”, „Funkcjonowanie przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej”, „Kulturowe i kadrowe problemy internacjonalizacji przedsiębiorstw”, „Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna”, „Prezentacja profesjonalna. Teoria i praktyka”, „Człowiek w przedsiębiorstwie. Teoria i praktyka”, „Wrażliwość społeczna przedsiębiorstwa. Analiza i pomiar”. Jest również współautorem podręczników do szkół ponadgimnazjalnych: „Przedsiębiorczości bez tajemnic” oraz „Ekonomia bez tajemnic”.

Bartosz Majewski (mgr) – absolwent studiów magisterskich i doktoranckich w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, asystent i współpracownik w Instytucie Zarządzania SGH w Zakładzie Zarządzania w Gospodarce. Specjalizuje się w zarządzaniu strategicznym i miękkich obszarach zarządzania. Zaangażowany w rozwijanie edukacji ekonomicznej i przedsiębiorczości (między innymi sekretarz i autor pytań Olimpiady Przedsiębiorczości SGH, Sekretarz Stowarzyszenia Nauczycieli Edukacji Ekonomicznej i Przedsiębiorczości, współautor podręcznika i poradnika dla nauczycieli do przedsiębiorczości, konsultant programowy i prowadzący zajęcia na Ekonomicznym Uniwersytecie Dziecięcym SGH, Akademii Młodego Ekonomisty SGH, Letniej Akademii Ekonomicznej SGH, konsultant merytoryczny wielu edycji „Innowatorium tydzień przedsiębiorczości” SGH)

Marcin Suchar (mgr) - absolwent kierunku zarządzanie w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (aktualnie doktorant w Kolegium Zarządzania i Finansów w Szkole Głównej Handlowej). Przez ostatnie 4,5 roku pracował w zespole fuzji i przejęć w dziale prawno-podatkowym PricewaterhouseCoopers, gdzie brał udział w licznych projektach restrukturyzacyjnych, związanych z finansowaniem inwestycji w Polsce, a także w badaniach typu due diligence. Obecnie zajmuje się projektami edukacyjnymi, które obejmują m.in. szerzenie wiedzy z zakresu przedsiębiorczości wśród młodzieży. Jego zainteresowania koncentrują się wokół tematyki fuzji i przejęć.

BIBLIOGRAFIA

- Jasińska A., *Innowacje i innowacyjność przedsiębiorstwa* /W:/ *Zarządzanie przedsiębiorstwem w turbulentnym otoczeniu*, red. naukowy: R. Krupski, PWE, Warszawa 2005
- Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna*, Dąbrowski M, Majewski B., Wachowiak P. (red.), FPIAKE, Warszawa 2007
- Kurczewska A., *Przedsiębiorczość*, PWE, Warszawa 2013.
- Kwiatkowski S., *Przedsiębiorstwo XXI wieku: intelektualizacja przedsiębiorczości, intelektualizacja przedsiębiorstw*, PTE, Warszawa 2001
- Paciorkiewicz Z., *Ewolucja organizacji w kierunku organizacji przedsiębiorczej./ W:/ *Przedsiębiorczy menedżer w przedsiębiorczej organizacji**, red. naukowy: M. Laszuk, OW SGH, Warszawa 2007
- Strużycki M., *Przedsiębiorczość i zarządzanie przedsiębiorczości. /W:/ *Podstawy zarządzania**, red. naukowy: M. Strużycki, OW SGH, Warszawa 2008,
- Tarnawa A., Zadura-Lichočka P., Zbierowski P., Nieć M., *Global Entrepreneurship Monitor Poland. Report 2013*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2014

Pobierz rezultaty projektu PERSPEKTYWY Edukacyjno-Zawodowe

www.perspektywy3d.pl

GlobalFun Sp. z o.o.

ul. Modra 90 lok. 76
02-661 Warszawa

tel.: + 48 22 498 15 38
fax + 48 22 425 12 31

office@globalfun24.com
www.globalfun24.com